

Zborník príspevkov z celoštátnej konferencie o školskom športe na Slovensku

„Súčasný stav a aktuálne úlohy školského športu na Slovensku“

Organizované pod záštitou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu v Slovenskej republike.

Trnava, 3. november 2017

Podiel školského športu na vyhľadávanie talentov a ich príprava pre výkonnostný šport

Dušan Noga

Nezabudnime že:

Cieľom SAŠŠ je uspokojovať potreby a záujmy v oblasti športovej činnosti detí a mládeže, ale aj zamestnancov v školstve a rodičov detí, predovšetkým na základných a stredných školách v Slovenskej republike.

Vychádzajúc z nižšie uvedených hlavných úloh SAŠŠ pre šk. r. 2017/2018 sme sa rozhodli v porovnaní s minulosťou vykonať čiastočnú analýzu jednej z úloh „napomáhanie skvalitňovaniu výberu talentov, ich postupné zaradovanie do systému výkonnostného a vrcholového športu“.

Snažili sme sa zistiť, aký je podiel školského športu v oblasti vyhľadávania talentov pre výkonnostný šport. Od začiatku sme si uvedomovali, že kvantifikovať podiel školského športu v oblasti vyhľadávania talentov bude veľmi náročné ak nie nemožné.

Hlavné úlohy SAŠŠ pre šk. r. 2017/2018:

1. cieľavedomé zvyšovanie počtu pravidelne športujúcich detí a mládeže, formovanie ich trvalého vzťahu k tejto činnosti v záujme zvyšovania telesnej zdatnosti, posilňovania zdravia a formovania zdravého životného štýlu mladej generácie,
2. napomáhanie skvalitňovaniu a zefektívňovaniu výberu talentov, ich postupné zaradovanie do systému výkonnostného a vrcholového športu,
3. účinné spájanie športu s kultúrou, vzdelávaním a výchovou v duchu olympijských ideálov,
4. zmysluplné využívanie voľného času detí a mládeže.

Vyhľadávanie a výber talentovanej mládeže pre športovú činnosť je v súčasnosti problematika veľmi aktuálna. Aj v minulosti sa jej venovala veľká pozornosť (PhDr. Jaromír Šimonek, CSc, PhDr. Michal Belej, PhDr. Ivo Havlíček, CSc a ďalší), pristupovali k téme identifikácie a výberu talentovanej mládeže na vedeckej úrovni, ktorú sa snažili zavádzať do praxe.

Koncepcia vrcholového športu v bývalej ČSSR stavala na zvýšenej starostlivosti o športovo nadané deti a mládež prostredníctvom športových tried, tréningových stredísk mládeže a stredísk vrcholového športu mládeže.

Napriek tomu, že je v školskej a športovej legislatíve viac menej v tej istej podobe koncepcia uchovaná, sledujeme trend, že sa nám rozpadáva a len veľmi ťažko sa rodí nová, ktorá by akceptovala spoločenské zmeny. Dôvodom postupného rozpadu sú predovšetkým zmeny v hodnotovom systéme spoločnosti vyvolané spoločenskými a ekonomickými zmenami vo všeobecnosti. Samotní nositelia a garantí výkonnostného športu, športové zväzy a ich športové kluby sa len s ťažkosťami prispôbujú týmto zmenám, neboli na ne dostatočne pripravení.

Z výberov sa stávajú nábor, rodičia volia radšej iné zameranie pre svoje deti nakoľko školy so športovým zameraním nedokážu v plnej miere zabezpečiť predstavy a požiadavky rodičov.

Zriaďovatelia škôl a hlavne riaditelia nejavia záujem o vytváranie športových tried na základných školách vzhľadom na nedostatočné finančné zabezpečenie a náročnosť v oblasti organizácie výučby športovcov. Tento

trend sa prejavuje hlavne vo väčších mestách, kde je väčšia možnosť výberu školy pre rodiča.

Vytváranie vyhovujúcich podmienok pre športovcov na školách je veľmi náročné, finančne nákladné, nehovoriac o narastajúcej administratíve i v oblasti školského športu. Veľká časť finančných nákladov sa prenáša na rodičov a športové kluby, čo tiež nemalou mierou vplyva na kvalitu výberu mladých športovcov.

Školský šport, ešte pred pár rokmi, bol neoddeliteľnou súčasťou systému vyhľadávania talentovanej mládeže v Slovenskej republike. Na školských športových súťažiach sa stretávali učitelia a tréneri sledovali žiakov pri súťažiach, vzájomne konzultovali a hodnotili ich predpoklady pre jednotlivé športy.

Prvotným článkom pre identifikáciu talentov však bol učiteľ telesnej výchovy. Učiteľ kontaktoval rodiča a informoval ho o nadaní dieťaťa, bol v tejto oblasti pre rodiča viac menej jedinou autoritou. Veľkou pomocou tu bol tiež priamy kontakt školského všeobecného lekára so školou a učiteľom telesnej výchovy.

To hovoríme o období pred dvadsiatimi rokmi, kedy bol šport výkladnou skriňou pre režim a žiak sa nestal „tovarom“, ktorého hodnota v školstve je vyjadrená koeficientom a v športe výškou príspevku, ktorú je rodič ochotný či schopný vložiť do športového klubu. Nová doba prináša so sebou potrebu akceptovať zmeny a hľadať relevantné funkčné systémy, prispôbiť tie osvedčené z minulosti a modernizovať ich, aby sa minimalizovali straty potencionálnych talentovaných jedincov v oblasti športu.

Skôr ako sa dostaneme k našej úlohe „Aký je podiel školského športu v oblasti vyhľadávania talentov pre výkonnostný šport“, menšie zhrnutie súčasného stavu.

Ako sme už na začiatku uviedli, uvedomovali sme si, že kvantifikovať podiel školského športu v oblasti vyhľadávania talentov bude veľmi náročné, ak nie nemožné. Už samotné rozhodovanie rodiča a dieťaťa či sa bude venovať športu alebo nie, je do značnej miery ovplyvnené viacerými faktormi.

V útlom veku dieťaťa je na prvom mieste **rodič a rodinné prostredie**, ktoré vo veľkej miere ovplyvňuje dieťa. Vo väčšine prípadov dnes rodič motivuje a vedie dieťa k športu. Výber športu je podriadený rodičovskému záujmu, predstavám, ambíciám rodiča a jeho možnostiam. Šport začína rodič chápať skôr ako investíciu do dieťaťa s cieľom zdravého vývinu dieťaťa, zmysluplného využitia voľného času dieťaťa alebo športovými ambíciami v budúcnosti.

V nemalej miere **do výberu športu** či už rodičov alebo detí **dnes vstupuje faktor informácií**, ktorý značne ovplyvňuje popularitu toho ktorého športu. **Médiá**, hlavne vďaka komerčným záujmom výrobcov a samotného športového diania profesionálneho športu sa stávajú jedným z podstatných činiteľov pri výbere športu a tým jeho popularity.

Až neskôr vstupuje do rozhodovania klub, škola, hlavne osobnosť trénera, či učiteľa telesnej a športovej prípravy a to na základe ich pozorovania schopnosti dieťaťa, objektivizovania jednotlivých ukazovateľov a schopnosti komunikovať s rodičom dieťaťa.

Práve v tomto čase majú žiaci možnosť vyskúšať si v škole na hodinách telesnej a športovej výchovy, v športových krúžkoch a tí pohybovo zdatnejší na školských súťažiach rôzne druhy športov, dozvedieť sa o nich viac. Tu prichádza tiež možnosť zväziť svoj výber športu.

Uvedomujúc si tieto skutočnosti, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky vyvinulo snahu riešiť komplexne oblasť športu (Zákon č.440/2015 Z.z. v znení zákona 354/2016 Z.z. s účinnosťou od 1.1.2017).

V nadväznosti na to sa snaží o koncepčné riešenie identifikácie pohybovo nadaných detí prostredníctvom čoho chce napomôcť rodičom zorientovať sa pri výbere športových aktivít pre svoje dieťa, aby mohlo pocítiť radosť z pohybu a úspechu. Páve tento rok 2017 prebehlo pilotné testovanie prváčikov na 24 základných školách vo všetkých okresoch, ktorému predchádzala dvojročná príprava. Od budúceho školského roka 2018/2019 už prebehne celoštátne testovanie pohybových predpokladov na všetkých základných školách. Cieľom celoplošného testovania žiakov prvých a tretích ročníkov je odporučiť deťom (ich rodičom) druhy športov, na ktoré majú deti predpoklady a môžu sa im venovať aj na výkonnostnej úrovni, resp. ich budú viac baviť vzhľadom na ich danosti.

Na testovaní spolupracujú Národné športové centrum,

Slovenský olympijský výbor a Slovenský paralympijský výbor. **Tu vidíme i miesto pre SAŠS, nakoľko má najbližšie k učiteľom telesnej a športovej prípravy a môže byť nápomocné pri komunikácii s učiteľmi.**

Aký je teda podiel školského športu v oblasti vyhľadávania talentov pre výkonnostný šport? Napriek našej snahe získať z rôznych štatistík relevantné údaje, nepodarilo sa nám vôbec dospieť k záverom, ktoré by sa dali štatisticky interpretovať. Nejestvujú údaje, ktoré by nás informovali o množstve žiakov, ktoré by sa rozhodli pre výkonnostný šport na základe získaných skúseností zo školského športu. Nedá sa ani zistiť, že práve športovanie v rámci školskej telesnej výchovy bolo tým rozhodujúcim motívom pre žiakov prihlásiť sa do klubu a venovať sa organizovane výkonnostnému športu.

Napriek týmto skutočnostiam, na základe osobných rozhovorov s učiteľmi telesnej a športovej prípravy a ich žiakmi - dnešnými výkonnostnými športovcami vieme, že motivácia žiaka učiteľom, ak bol učiteľ ešte i trénerom, bola tým spúšťačom záujmu u žiaka stať sa výkonnostným športovcom. Z týchto dôvodov môžeme konštatovať, že podiel školského športu v úzkej nadväznosti na osobnosť učiteľa, trénera môže mať v niektorých prípadoch podstatný vplyv na rozhodovanie žiakov pri výbere športu a venovanie sa mu na výkonnostnej úrovni.